

Janusz Smardz, Dyrektor Zakładu Usług Doradczych, Dorota Zaborska, Główny Specjalista ds. Ekonomicznych, Jakub Jaworski, Specjalista ds. energetycznych, Agencja Rynku Energii S.A.

Polska elektroenergetyka w 2017 roku

- handel energią i konsumenci

W 2017 r. na rynku hurtowym wytwórcy energetyki zawodowej sprzedali ogółem ok. 140 TWh energii, czyli o 3,5% mniej niż w 2016 r. Zarówno w 2016 r. jak i w 2017 r. podstawową formą handlu hurtowego energią elektryczną w elektrowniach i elektrociepłowniach zawodowych, była sprzedaż w ramach rynków regulowanych, gdzie dominujące znaczenie miała giełda energii oraz sprzedaż do przedsiębiorstw obrotu.

■ Sprzedaż energii elektrycznej na rynku hurtowym

Jednak z uwagi na stopniowe wygasanie systemu rekompensat, z tytułu przedwczesnego rozwiązania kontraktów długoterminowych, nastąpiło stopniowe zmniejszanie wolumenu energii elektrycznej dostarczanej przez wytwórców na giełdę. Spadek realnego obliga giełdowego w ostatnich dwóch latach, był mocno zauważalny w strukturze sprzedaży energii elektrycznej przez energetykę zawodową. W 2017 r. na giełdę trafiło niespełna 20% energii elektrycznej sprzedanej przez energetykę zawodową, wobec 46% w roku poprzednim.

W zakresie handlu giełdowego podstawowym kierunkiem sprzedaży energii przez wytwórców był rynek terminowy, którego udział w łącznym wolumenie

sprzedaży na giełdę towarową w 2017 r. wyniósł ponad 90%. Należy dodać, że powyższe dane obejmują sprzedaż energii elektrycznej na giełdzie, w kontraktach zawartych w 2017 r. i w latach wcześniejszych, dla której fizyczna dostawa nastąpiła w 2017 r.

W przypadku rynku OTC, wolumen sprzedaży energii elektrycznej przedsiębiorstwom obrotu, zwiększył się z 62 TWh w 2016 r., aż do 100 TWh. Dominującym segmentem bilateralnych kontraktów na hurtowym rynku energii elektrycznej jest handel wewnątrzgrupowy. Pozostała sprzedaż u wytwórców była realizowana na rynku bilansującym (5,7%) oraz w niewielkim stopniu do odbiorców końcowych.

Energię elektryczną w hurcie oferują również przedsiębiorstwa obrotu, dominującym segmentem sprzedaży w 2017 r., były kontrakty bilateralne. W analizowanym okresie, wolumen energii elek-

trycznej oferowanej przez spółki obrotu na TGE SA, zmniejszył się rdr z niespełna 90 TWh, do 63 TWh.

■ Handel energią elektryczną na TGE

Największym pod względem wolumenu obrotu rynkiem, prowadzonym przez TGE SA, jest Rynek Towarowy Terminowy (RTT). W całym 2017 r., łączny wolumen obrotu na RTT wyniósł 86,4 TWh, wobec 99,0 TWh w roku poprzednim (spadek o 12,7% rdr). Oznacza to istotne odwrócenie wzrostowej tendencji obserwowanej w latach poprzedzających 2016 r.

Z uwagi na pogarszającą się płynność na RTT TGE SA, strona rządowa zdecydowała się na działania legislacyjne, mające zwiększyć transparentność obrotu na hurtowym rynku energii w Polsce. Dzięki wejściu w życie Ustawy

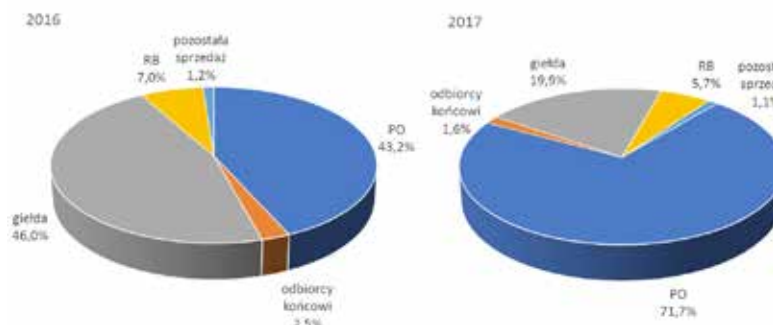
z dnia 8 grudnia 2017 r. o rynku mocy, udało się zwiększyć poziom tzw. „obligo giełdowego” z 15% do 30%. W praktyce oznacza to, iż jednostki wytwarzające „konwencjonalną” energię elektryczną są zobligowane do sprzedaży co najmniej 30% energii elektrycznej na giełdach towarowych w rozumieniu ustawy z dnia 26 października 2000 r. o giełdach towarowych lub na rynku organizowanym przez podmiot prowadzący na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej rynek regulowany. Dodatkowo, art. 100 ustawy o rynku mocy, wprowadził zapis, iż wspomniane „obligo giełdowe” stosuje się do energii elektrycznej wytworzonej od 1 stycznia 2018 r. (a więc obejmuje między innymi kontrakt BASE_Y-18, który w dużej większości został już sprzedany, między innymi na rynku OTC). Krótki czas wejścia w życie ustawy (14 dni od daty ogłoszenia), spowodował, iż wytwórcy zobligowani zostali do sprzedaży znaczącej ilości energii elektrycznej, z dostawą w 2018 r., pod koniec 2017 r. W wyniku opisanych działań legislacyjnych, wolumen obrotu na RTT TGE SA w grudniu 2017 zwiększył się o ponad 70% rdr i wyniósł 10,8 TWh.

■ Ceny energii elektrycznej na rynku hurtowym

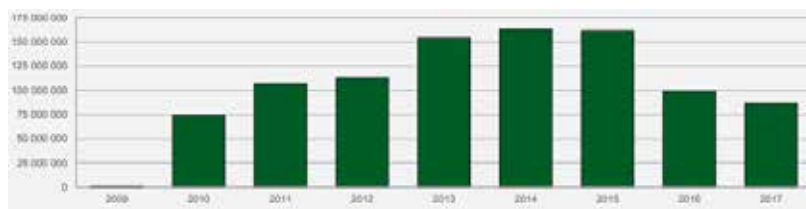
W 2017 r. średnia cena sprzedaży energii elektrycznej przez wytwórców na rynku hurtowym wynosiła 166,6 PLN/MWh. W transakcjach ze spółkami obrotu ceny te były nieznacznie niższe, w granicach 165,2 PLN/MWh. Podobne wartości osiągnęło ułokowanie energii na TGE SA, gdzie średnioważona cena sprzedaży energii elektrycznej na rynek SPOT w 2017, wyniosła niecałe 165 PLN/MWh. W przypadku rynku terminowego, kontraktowano energię o kilka złotych/MWh niżej.

■ Wymiana handlowa z zagranicą

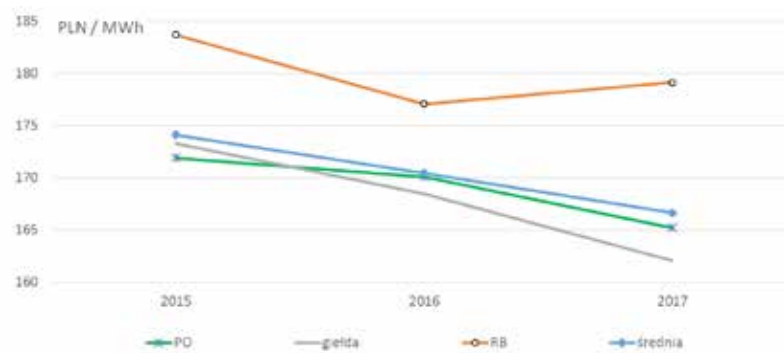
W ciągu całego 2017 r., Polska była importerszem energii netto, z sal-

Rys. Struktura sprzedaży energii elektrycznej przez wytwórców energetyki zawodowej ciepłej w latach 2016-2017
Źródło: ARE S.A.

Rys. Obroty roczne energią elektryczną na Towarowej Giełdzie Energii w latach 2009-2017
Źródło: Towarowa Giełda Energii SA

Rys. Ceny energii elektrycznej u wytwórców. Źródło: ARE S.A.

dem, wynoszącym 2,6 TWh. Przyczyniły się do tego niższe, średnie hurtowe ceny energii u naszych sąsiadów, w porównaniu z cenami notowanymi w Polsce. Dla przykładu, w czwartym kwartale 2017 r. energię można było kupić taniej w Szwecji (o 26 PLN/MWh), w Niemczech (o 25 PLN/MWh), na Litwie (o 19 PLN/MWh) oraz w Czechach (o 19 PLN/

MWh). W efekcie, zza granicy sprowadzono do kraju 6,8 TWh energii elektrycznej, a wyeksportowano 4,2 TWh. Była to więc kontynuacja sytuacji z poprzedniego roku, gdzie saldo handlowe w wymianie zagranicznej było bardzo zbliżone i wyniosło 2,8 TWh (przy imporcie 4,9 TWh i wolumenie energii wystanej za granicę w ilości 2,1 TWh).

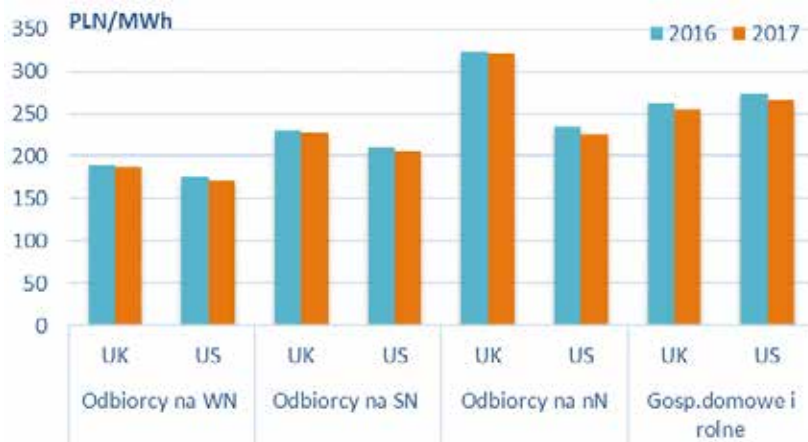
■ Rynek detaliczny energii elektrycznej

Dostawy energii elektrycznej do odbiorców końcowych z roku na rok rosną, w 2017 r. było to około 136 TWh, co w zestawieniu z rokiem poprzednim dało wzrost nieco ponad 3%. W minionym roku nie doszło do zagrożenia dostaw energii elektrycznej pomimo, że w sierpniu, w wyniku przechodzącej przez Polskę fali upałów, dwukrotnie zapotrzebowanie na moc zbliżyło się do historycznego letniego rekordu z sierpnia 2015 r.

Sprzedaż energii elektrycznej odbiorcom końcowym realizują głównie tzw. „zasiedziały” przedsiębiorstwa obrotu, które pozostały po wyodrębnieniu operatorów sieci dystrybucyjnej. W 2017 r. grupa ta posiadała blisko 86% rynku detalicznego. Swój udział w tym segmencie ma również druga grupa przedsiębiorstw obrotu - „alternatywne”, dla których jednak podstawową sferą działania pozostaje rynek hurtowy. Liderem sprzedaży na detalicznym rynku energii, od kilku lat, pozostaje Grupa PGE, która w 2017 r. opanowała około 30% rynku.

W 2017 r. już blisko 57% energii dostarczono odbiorcom korzystającym z umów sprzedaży, dziesięć lat wcześniej tylko nieco ponad 10% energii. Powszechnie już z prawa wyboru sprzedawcy korzystają klienci zużywający największe wolumeny. W przedsiębiorstwach obrotu najwięksi klienci (przyłączeni do sieci wysokich napięć) w 2017 r. już przeszło 90% wolumenu kupili w ramach umów rozdzielonych.

W obszarze gospodarstw domowych, pomimo zwiększającej się liczby odbiorców decydujących się na zmianę sprzedawcy, zjawisko można uznać za śladowe. Liczebnie gospodarstwa domowe to największa grupa klientów, która w 2017 r. tylko niespełna 2% energii nabyła w ramach umów sprzedaży. Odbiorców tych do zmian zniechęcają między innymi nieuczciwe praktyki stosowane przez niektórych sprzedawców.

Rys. Ceny energii elektrycznej dla odbiorców końcowych z umowami kompleksowymi (UK) i z umowami sprzedaży (US) - zawierają akcyzę i nie zawierają podatku VAT. Źródło: ARE S.A.

■ Jaki był 2017 r. dla odbiorców końcowych pod względem cen?

Średnioważona łączna cena dla odbiorcy końcowego kupującego energię w ramach umów kompleksowych (467,8 PLN/MWh) wzrosła o 9,8 PLN/MWh w zestawieniu z rokiem 2016. Najsilniej wzrost ceny odczuli odbiorcy komercyjni przyłączeni do sieci niskich napięć (o 12,6 PLN/MWh), płacąc 588,8 PLN/MWh. W gospodarstwach domowych cena wzrosła o 7 PLN/MWh do poziomu 504,5 PLN/MWh i u odbiorców przyłączonych do sieci średnich napięć o 6,2 PLN/MWh do wielkości 342,3 PLN/MWh. Klienci najwięksi, przyłączeni do sieci wysokich napięć, zapłacili natomiast nieznacznie taniej (o 1,5 PLN/MWh), czyli 256,7 PLN/MWh.

Oplaty dystrybucyjne w 2017 r. stanowiły znaczący udział - średnio około 45% łącznej ceny. Najniższe opłaty dotyczyły odbiorców przyłączonych do sieci wysokich napięć, co wynika głównie z najniższych kosztów dostarczania energii tą siecią.

Za dostarczenie energii w 2017 r. odbiorcy płacili drożej niż rok wcześniej: ci z umowami kompleksowymi średnio o 13,7 PLN/MWh i o 4,9 PLN/MWh ci z umowami sprzedaży. Wzrost średniej stawki w dystrybucji wynikał głównie ze znacznego wzrostu stawek opłaty przejściowej dla gospodarstw domowych (która jest efektem likwidacji kontraktów długoterminowych),

od stycznia 2017 r., z 3,87 PLN do 8 PLN na miesiąc. Drugim czynnikiem była nowa stawka opłaty OZE, która od 1 stycznia 2017 r. została podniesiona do 3,7 PLN/MWh.

Kolejnym obciążeniem dla odbiorców końcowych, zawartym tym razem w cenie energii, są tzw. „koszty kolorów”, wynikające z regulacji prawnych, opartych na świadectwach pochodzenia i przyznanego wsparcia dla określonych technologii wytwarzania energii elektrycznej, czy też dla poprawy efektywności energetycznej. W 2016 r. oszacowany „koszt kolorów” ukształtował się na poziomie około 28,7 PLN/MWh (dla odbiorcy końcowego innego niż odbiorca przemysłowy, który skorzystał z przyznaných ulg dla kosztów wsparcia OZE). Z uwagi na termin rozliczeń (do końca czerwca za rok poprzedni) nie można na dzień dzisiejszy określić tej wartości za 2017 r.

Energia elektryczna sprzedawana odbiorcom końcowym w 2017 r. była natomiast tańsza niż rok wcześniej, do czego w pewnym stopniu przyczyniły się niższe ceny w obrocie hurtowym. Klienci kompleksowi płacili średnio 257,4 PLN/MWh tj. taniej o 4 PLN/MWh niż rok wcześniej. Odbiorcy korzystający z umów sprzedaży 199,6 PLN/MWh, tj. taniej o 5,4 PLN/MWh. Spadki cen były zróżnicowane w zależności od poziomu napięcia. Generalnie odbiorcy komercyjni kupujący energię w ramach umów sprzedaży, płacą za nią taniej niż ci z umowami kompleksowymi.

■ Odnawialne źródła energii

Rok 2017 przyniósł energetyce odnawialnej wzrost produkcji o 5,3%, do niemal 24 TWh. Przełożyło się to na wzrost udziału energii odnawialnej w krajowej generacji do 14,1%. Wzrost ten zawdzięczany jest jednak niemal całkowicie sprzyjającym warunkom meteorologicznym - produkcja energii w dominującej technologii OZE (energetyka wiatrowa) wzrosła aż o 18,4%, podczas gdy przyrost mocy zainstalowanej w tej technologii wyniósł zaledwie 0,6%. Ogólny przyrost mocy odnawialnych wyniósł w 2017 r. 2,3%.

Na rynku praw majątkowych ceny w 2017 r. pozostały bardzo niskie. Przez pierwsze osiem miesięcy ceny praw majątkowych w notowaniach ciągłych pozostawały poniżej 40 PLN/MWh i tylko we wrześniu średnia cena „zielonych certyfikatów” przekroczyła 50 PLN/MWh. Rok 2017 był jednak dla systemu wsparcia prawami majątkowymi w pewnym sensie przełomowy - po raz pierwszy od

2012 r., kiedy to wprowadzono do obrotu giełdowego kontrakt PMOZE_A, na koniec roku bilans w rejestrze świadectw pochodzenia pokazał spadek ich liczby. Połączenie wzrastającego poziomu tzw. „obowiązku OZE”, który wyniesie 17,5% za 2018 r. oraz mechanizmu aukcyjnego dla istniejących instalacji, przyczyni się do dalszego spadku nadwyżki świadectw pochodzenia, a w konsekwencji do wzrostu cen praw majątkowych.

Najważniejsze wydarzenie, z punktu widzenia energetyki odnawialnej, w 2017 r. odnosiło się do aukcji OZE. Mianowicie, nie odbyły się planowane na przełom września i października aukcje dla instalacji istniejących o szacowanej wartości 23 mld PLN. Spowodowane było to trwającymi negocjacjami na temat zatwierdzenia aukcyjnego systemu wsparcia przez Komisję Europejską. Aukcje jakie zostały przeprowadzone w 2017 r. to aukcja dla instalacji nowych „innych” (głównie fotowoltaika i energetyka wiatrowa) o mocy nie większej niż 1 MW oraz aukcja dla instalacji istniejących o emisyjności nie większej niż 100

kg/MWh i stopniu wykorzystania mocy zainstalowanej powyżej 3504 MWh/MW/rok (głównie elektrownie wodne) o mocy nie większej niż 1 MW. W wyniku tych aukcji zakontraktowano ponad 5 TWh energii elektrycznej na przestrzeni 15 lat.

Warto również wspomnieć o dwóch ważnych wydarzeniach dla energetyki odnawialnej w Polsce. Na początku lipca do sieci popłynęła energia z pierwszej instalacji fotowoltaicznej powstałej dzięki wsparciu w systemie aukcyjnym. Do końca roku uruchomiono niecałe 30 instalacji, które uzyskały wsparcie w wyniku wygranych aukcji OZE. Z kolei 23 grudnia 2017 r. osiągnięty został rekord produkcji energii elektrycznej z wiatraków, które pracowały wtedy z ok. 90% swoich możliwości, a 25 grudnia wiatraki pokryły po raz pierwszy 40% krajowego zapotrzebowania na energię elektryczną. Sytuacja ta była testem dla KSE, czy poradzi sobie z tak dużym obciążeniem źródłami niesterowalnymi - testem który zakończył się powodzeniem.

□

redakcja

Difin

Kompendium informacji o krajowym rynku energii

od pojęć ogólnych do szczegółów związanych z funkcjonowaniem rynku energii elektrycznej, ciepła, pierwotnych nośników energii i paliw

Patronat:

www.difin.pl

 facebook.com/Wydawnictwo-Difin